

R E G É L Ő.

PESTEN Vasárnap Július 14^{kén} 1833.

Megjelen társával együtt hetenkint kétszer Vasárnap és Csütörtökön. Fél évi díjja helyben 3 ft 12 xr borítéktalanul; postán 4 ft pengőben. Budapestiek évnegyedenként-is válthatnak példányt borítéktalanul 1 ft 36 xr-jával.

I. TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLLÉS.

R o m á n B e n e d e k.

Ich wein' um Leid und Liebe,
O fraget weiter nicht!

Starklof.

Az idő már délfele volt, 's még egy vizimadarat se láttam, nem hogy lőttem volna valamit: pedig elindultamkor előre képzelém, mikép fogják irigyleni pajtásim az oldalomon függő kacsákat; de reményem olly gyakran csalt-meg már, hogy ennek mostani nem teljesedtét fel se vevém. — Elválásunkkor vadász-társimmal egy a' Tiszától nem messze fekvő falut jelelénk-ki őszvejövetelünk helyéül a' déli harangszóra. Bár milly kellemesen hatá-meg lelkemet a' felkelő napnak mintegy földből kibujta a' tiszta láthatárra; bár milly örömmel hallám a' felettem keringő pacsirtának reggeli énekét: még-is unalommal tölte-el a' messze terjedő síkságnak egyformasága. Egyedül vizslámnak ollykori lucsbékolása a' tóban emlékeztetett arra, hogy nem egyedül vagyok ez élettelennek tetsző vidéken. A' már csaknem felettem álló napnak hevétől eltikkadva értem a' Tisza partjához: itt annak folytát követém, 's egész reggeltől óta először-is egy malomnak kopogása idéze vissza gondolatimnak tárgyául vett mult 's jövődomból a' jelenbe. — Elhagyván a' malmot, minekelőtte az említett faluba vezető utra érnék, egy búsfüznek árnyékában, a' Tisza magos partján, egy zöld hanton ülő ember tűnt szemembe: ő volt az első, kit hajnaltól óta láték társimtól elválásom után. A' part alatt menvén, tőle észre nem vétetve, egészen hozzá jutottam. Kopott katona ruhában ült ő ott mély keserűséget jelentő ábrázattal, mezei virágokból koszorút fonva. Nem bátorkodám háborgatni csendességét;

tekintetéből itélve nem gondolt a' körülötte levő világgal: ambár meg nem állhatám, hogy tovább-is ne szemléljem e' magányban illy különös foglalatosságban talált ifiat, ki elvégezvén a' koszorút, azt a' hantra illeszté, 's mintegy nagy munkától szabadulva, nyugott lélekkel, 's könnyebbült szívvvel így kezdé danolni:

„Tisza partján van egy malom,
Bánatot örölnék azon;
Nekem-is van egy bánatom,
Oda viszem lejáratom.“

Az első versnél tekinte-fel először, 's éppen az említett malom felé. Erre ismét lesütött fővel folytató a' három verset, de mindenikét nagyobb keserűséggel hangoztatva, melly érzés az utolsó versnek éneklése alatt szívét annyira elfogá, hogy azt nem vala többé képes szokás szerint ismételni, hanem a' helyett hangos zokogásra fakada, 's egymást érték keserves könnyei. Szíve megkönnyebbülvén, ajkai ártatlan de bánattal vegyes mosolygásra vonulának, 's az ég felé tekinté. Tovább nem tartoztathatám magamat, hogy megtudakozzam tőle fájdalmának okát, 's felkapaszkodtam a' partra. Ő legkisebbé sem ütköztvén-meg remélttlen jelenésemen merőn tekinté szemembe. „Kit kesergesz barátom?“ kérdém őt nyájasan. Egy kis idő múlva felelet helyett ezt kérdezé tőlem nyájas mosolygással: „Ugy-e sehol se láttad őt?“ — „Kit?“ kérdém ismét nyugtalanul. „Kerestem én már a' Tiszában, — folytató komolyabb hangon, ismét nem felelvén kérdésemre — kerestem a' mezőn, kerestem az égben; de sehol se találhatom-fel őt! — Többet ennél tőlem ne kérdezz.“ Leültem melléje, 's barátságosan nyújtám jobbomat, mellyet elfogada. De bár mint igyekeztem kitudni fájdalmának okát, semmit se vehettem-ki belőle. „Talán itt fekszik temetve?“ kérdém a' többi közt, hogy szóval ne üljek mellette. „Ó — ő itt nincs! — felelé főcsóválva — kerestem én már mindenütt, de sehol se találhatom-fel őt! Többet ennél tőlem ne kérdezz.“ 'S ismét zokogó sirásra fakada. Nem akarván tovább gyötreni kérdésimmal, még csak azt tudakozám tőle, hova való legyen, 's kinek hívják. Az elsőre azon falu felé mutata ujjával, mellybe jutni magam-is szándékoztam;

második kérdésemre hallgata. Kérven hogy kísérjen-el engem a' faluba, így felele: „Nem! — ő ott nincs. Itt keresem őt addig, míg meghalok. Többet ennél tölem ne kérdezz.“

Közeledvén az ebédnek ideje, 's úgy se tudhatván meg tőle bánatjának okát, ámbár gyanítám, hogy valamelly nagy veszteségnek kelle elmezavarodtát okozni, a' falu felé ballagék. Alig haladtam husz lépésnyire, midőn ismét elkezdé az előbbi éneket. Még egyszer tekintvén vissza a' szerencsétlen tébolyodottra, siettem a' falu felé, hol reménylém az egész történetnek közelebből-megtudhatását.

A' vadászatban nálam szerencsésebb pajtásim már vára-koztak reám, 's látván hogy üresen jövök, mintegy kérkedve mutogaták zsákmányaikat. Déli falatozás közben emlitém nekik a' Tisza partján talált tébolyodottat; mire a' pinczéből feljött különben-is igen beszédes korcsmárosné közbe szólla, hogy az nem más, mint bolond Bencze lehetett, ki éppen azokat szokta mondani, 's még nem hallottak tőle annál egyebet, mióta esztét elveszté, és a' ki mindennap kijár szeretőjét siratni a' Tisza partjára: hol gyakran az éjt-is eltölti.

(Végzet következik.)

S z é c s y M a r i a. *(Végzet.)*

És így a' szerelem lett győztes. Bádgyadtan menem most ágyába Maria, lankadt szemhéjai csendesén záródtak, 's engesztelési álmak mosolygának a' szép alvó felé.

A' fülemülék bájzenéje alig csendesedék-el a' völgyben, midőn Maria már ismét ablaka előtt üle, 's a' csevegő pacsirta dicsérő énekét maga-is zengette. Érzékeny keblét ismét édes képzemények lelkesíték, ismét a' jövődőnek, az édes jövődőnek képei forgottak eszében; midőn a' belépő Budaházy mosolygó tekintettel jelenté, hogy Vesselőnyi meggyógyult, és Mariával szóllani ohajt. A' szép asszony bibor ajkait setét 's bájos fris piroság borítá-el, magosan duzzadozék mellje, sebesen vert szive, 's kézszerítással köszöné Budaháznak ezen ohajtott híradsát. Azon-

nal a' közelítő Vesselényi elejébe sietett, 's a' két szerelmesek első pillantatban „Vesselényi és Maria“ nevet hangoztatva egymás karjain nyugodtak. Maria már rég időtől fogva Vesselényinek példaképe volt, melly a' bizonytalan jövődönék komor napjait deríteni látszott; Vesselényi a' kecses grófnének arczképi mását már régen bírta, mellyet egy ügyes festő által szerze-meg magának. A' várbeli őrsereg örömszajjal fogadta a' szerető párt, 's az éljen Vesselényi, éljen Széchy Maria kiáltások hangzának vissza a' vár csarnokaiból. Megnyitattak a' várkapuk, 's az ostromot újra kezdő Farkas bebocsáttaték, kinek serege új örömkialtozással tölté-el a' vár téreit, és szíves köszöntéssel idvezlé a' deli hős párt. Így hozatott helyre az idveséges egyeség; a' keskeny kies völgybe békeség tért vissza, 's Vesselényi menyegzőjét hála könnyei szentelék.

Vesselényi Ferencz ekkor (1644) a' füleki vár kapitánya volt, 's bár titkon Rákóczy Györgynek kedvezett, szabad menetelt engedvén Fülek mellett a' Garan vize felé igyekező pártos seregnek. De midőn hallaná, hogy a' császári had Esterházy Miklós nádorispán, és Puchaim Kristóf vezérlésök alatt már Léva alatt táborba szállott volna, nyilván megizené a' Rákóczyak egyik vezére Kemény János által a' herczegnek, hogy ő a' pártosokkal tartani nem akar. A' Rákóczyak hátrálni kéntelenítették, 's a' szerencsésen elő haladó császáriak Vesselényit rendelék Murány várának ostromlására. 1645-ki Sept. 11-én halt-meg az említett Esterházy nádor, 's helyébe 1646-ki Sept. 25-én palatinusnak választott az eddigi horvát országi bán Draskovits János, de 1648-ban menybe menetel innepe előtti szerdán ez-is meg halálozván, helyét Pálffy Pál foglalá-el. October 11-én I-ső Rákóczy György-is az örökké valóságba szállíttatott, 's Vesselényi Ferencz több nemes magyar urakkal küldetett, mint királyi biztos, Rákóczynak csak haláláig engedett magyar birtokai átvételére. 1654-ben Pálffy nádor-is meghalt, 's helyébe az 1655-ki országgyűlésen Vesselényi Ferencz választaték, kinek elmésége, kormánytudománya, és miveltsége a' Magyaroktól nagy tiszteletben tartatott. — III-dik Ferdinand 1657-

ki Apr. 2-kán költözött a' boldogabb világba, 's királyi székét fíjára 1-ső Leopoldra hagyá. 10 év mulva (1667) kapott létre az ország nagyjainak amaz öszve esküvése a' király ellen, mellynek fője Vesselényi volt, ki Mart. 28-án meghalálózván boldogtalan következést hagyott maga után. A' másodszeri özvegységre jutott Széchy Maria királyi biztosító levelet tudá magának szerezni, 's bár kezeiben voltak férjének irományai, mellyek az öszve esküdtek neveit 's czélzását fődék, ő azonban minden további részvétel nélkül nyugottan türte magános sorsát kedves Murány várában; midőn a' pártosoknak birtokaik elfoglalása végett kiküldetett császári seregek egyike Lotharingi Károly herczeg alatt 1670-ki Aug. 16-án Murány vára bevételére rendeltetett. Semmi veszélyt se sejdítván Maria, megnyittatá várának kapujit a' herczeg előtt, 's barátságosan megvendéglé őtet, sőt a' német fegyvereseket-is várába bocsátá. De a' herczeg elmenetele után azonnal gróf Volkra Ferdinand jöve Murányba, 's a' grófnét, kit titkos irnoka Leszenyei Nagy Ferencz árult-el, foglyának nevezvén, őtet árulójával együtt Bécsbe vitette, hol a' szerencsétlen aszszony a' tömlöczben lelé vég óráját. Murány várában tállatott mind azon levelezés, mellyet a' békételen magnások Vesselényivel vittek; ezen irományok Bécsbe küldettek. Ekkor fedeztetett-fel tökéletesen az egész pártütés, 's ennek részesei. Nagy Ferencznek kellett az irások titkos módját magyarázni, 's több izben a' kinzó padra-is vonatott, hogy semmi titkot el ne hallgathasson; végre mint-hogy a' dolgot előbb fel nem fedezé, fejevészéssel bűnhődött.

Jegyzés. Murány várának ostromlása egészen máskép adatik elő Árpádia 1833-ki kötetében; hol az mondatik, hogy Murányt nem csak egyedül Széchy Maria, hanem a' testvére Széchy Éva-is birta, ki Illyésházy Gábor grófnak, hasonlóan Rákóczy párthivének felesége volt. Az említett időben Illyésházy fegyveresei-is Évával együtt a' várban laktak, sőt Éva kezeiben voltak a' vár kulcsai. Vesselényi azonban titkos levelezésbe ereszkedvén Mariával, őt arra birta, hogy éjjel kötélajtortját eresztene-le a' vár falain, mellyen Vesselényi csak 35 legényével mászott-fel, ki azután az őrhelyekre ön embereit rendelé. Minthogy Maria kevéssel az előtt Illyésházy legényeit egy szobába bezáratta, könnyű volt Vesselényinek minden vérontás nélkül császári hatalom alá hódítani a' várat.

ÉLETTÖRTÉNET.

Gróf Potoki Ignátz. *(Végzet.)*

Jószágával, éltével nem gondolt gróf Ignátz, midőn Varsóban, ágyúdörgések és puskaropogások közt, a' bevett külváros lakosainak jajgatásait 's halálkiáltásait hallotta; — csak arról gondolkodott, mit tehetne még honjáért. Kolontay a' kétségbeesés rettentő rendszabályit kívánta esz-közlésbe vétetni. Ignátz ellentállott. „A' hazát nem, csak egyes polgárok éltét lehet még megmenteni“ így szólt, 's nem hagyta-el gyáván álláspontját.

A' kötött capitulatio következése szerint Varsóban maradt, 's látta a' vérrel mocskos katonaságot az elfoglalt fővárosba beköltözni. De a' neki fogadott hitet megszegték. Orosz országba hurczoltatott, hol Katalin czárné haláláig dicsőséges fogságát Kosciuszkoval osztá-meg. A' lengyel szabadságot nem láthatta többé, — mért gyászolná tehát magáénak vesztét? Potokinak nemes fájdalom honjáért irigylendőbb és szebb volt, mint ama felmarschalli pálcza, mellyel Katalin, a' Lengyeleknek járomba hajtása után, vezérét Suvarovot felékesíté.

A' Czárné halála után személyes szabadságát Potoki 1796-ban Pál czárnak kezeiből visszanyeré. Ekkor Galli-ciába utazott, hol javai maradványiból független magányában, a' műzsák vidám társaságában ohajtotta a' boldogtalan multat és jelent elfelejteni. A' köz szerencsétlenség-ből csak lelke függetlenségét, nemes büszkeségét 's azon öntudatot mentette-meg, hogy minden hasonlestől távol magáért semmit, — hanem mindent a' hazáért tett. Ítéljen tetteket következéseik szerint a' köznép, 's istene-sítse a' szeszélyes szerencse játékát a' bölcs, miként az istenség a' nagy tettek forrásit ítéli-meg. Csak szívé az akarat, sorsé a' kimenetel. Vashington, és Franklin borostyánjaik árnyékában pihenhettek; Kosciuszko és Potoki nem kevesbé nemesen feküdtek tömlöczeik árnyékában.

Az 1809-ben Varsóból Gallicián elterjedő nyugtalanságok megháborították Potokinak 12 évi nyugalalmát, 's homályából honfijainak felszóllítása ismét a' munkás élet körébe ragadta. Gallicia követeket küldé Napoleonhoz, ki

magát lengyel ország helyreállítójának nevezé. — Ezen küldöttség fejévé gróf Ignácz neveztetett, hogy nemzete sorsát Napoleon kezébe letegye. Útnak indult tehát, hogy tapasztalásai 's ismereteinek kincsét Bécsben, Napoleon szemei előtt, még egyszer szentelje honja javának. Legszebb, legtitkosb vágyának czéljánál állott, — de egyszersmind élte határánál. — Az emberi feltételeket gunyoló halál szerencséjének teljében lepte-meg. Meghalt Augustus 30kán 1809-ik esztendőben.

K. L.

II. JELES MONDÁS.

Tanács a' férjhez menendő hölgyeknek.

— — Ne keress olyan angyalt halandóban,
A' ki tökéletes legyen minden jóban.
'S mikor osztán szived az ifjat felleli,
Ki egy istenséggint lelketet elteli,
Első hevülését ne kövesd szivednek,
Sokképpen próbáld-meg tárgyát szerelmednek.
Ha országokkal bir, 's a' vallást neveti,
El ne szédítsenek arany öltözeti:
Vesd-meg azt; add kezed jámbor szolgálójának,
Légy szegény lakosa csekély kalibának,
Légy a' nyugalom igaz forrásánál
Együgyűbb, 's boldogabb a' föld nagyjainál.

Kis Ján. Fannyhoz. — Közli Tavaszy.

III. KÖLTÉSZET.

A' v é r - e r d ő.

Büky László vig elmével
Üzte egykor a' vadat, —
Midőn szörnyű riadást hall,
'S egy keserves jaj-szavat,
Melly szívébe nyilként hat.

Repül a' hang után, 's mit lát? —
Egy szép szüzet rablóktól
Hurczoltatni, — „ide latrok!“
Kiált dühvel, 's vasától
Már két kalóz haldokol;

A' harmadik gyors futással
Menti ocsmány életét, —
'S a' remegő szüz pirulva
Nyujtja Lászlónak kezét
Rebegvén köszönetét.

Térdre hullva, csók-özönnel
Hinti hófehér kezét
László, 's tüzes érzetében
Követvén gerjedelmét
Jelentette szerelmét.

Pirul Vilma, szent szemérme
Szíve vágyaival viv,
De a' lovag éke győzvén,
Melljére dől, — 's e' két sziv
Mind halálíg maradt hiv. —

De zaj támad, körül néznek,
Az agg Pongrátz, Vilma atyja
A' Bükyek ellensége
Közelit, és csikorgatja
Fogát, hogy Lászlót látja.

„Nemzetségem gyalázója,
 — Kiált — hallj meg!“ 's dühébe' Kedvesének csókolja
 Markolatig dőfi kardját Vilma, 's szörnyű fájdalomába,
 Büky László szívébe; Lászlóját átkarolja,
 Reszket szörnyű mérgébe. 'S gyilkát szívébe mártja.
 „Atyám-egék! — mit mivelél? Futván undok tette helyét,
 Életemnek védőjét Távul magányba vonult
 Ölted meg, ki két rablónak Pongrátz, össze zuzott szívvél;
 Fogyasztá-el életét, 'S hogy a' vidék zöldje mult,
 Hogy mentse leányodét!“ A' halál karjába hult.

IV. VILÁGI TELEGRAF.

Egyetemes abécé. Bizonyos Edwards ur Birminghamban valamelly egyetemes (universalis) forma abécét talált-fel, mellynek jegyei négy lineák (vonal) közt iratnak, olly formán, mint a' kóta-jegyek. Ezen jegyeknek száma ötvenre terjed, 's ha általok mind azon hangok kimondhatók, mellyeket ember nyelv kimondani képes: ugy az, ki ezen egyetemes abécét illendőn megtanulta, minden szót tisztán fog kiejteni bár mi nyelvből, noha legkevesbé se volt benne jártas.

V. KÜLÖNFÉLE.

Rendkívüli finomhallás. Beethoven — a symphonia eroica 's a' hangművészet egyik legnagyobb mestere — egykor Bécsből magyar országba Pestre utazott. Midőn egykor, a' várást megtekinteni akarván éppen a' váczai utczában járt volna, egyszerre a' virágos ablakok egyikéből klavir-hang ütődik füleibe. A' művész megáll — hallgat — „Lelkemre! — imigy tunódék magában — ez senki más nem lehet mint az én kedves barátom N!“ 's repülve ment a' házba fel a' lépcsőkön. Éppen az utolsó hang csendül füleibe, hogy az ajtót kijelelheté; de mire azt benyitja, a' játzó eltűnt. — Beethoven azonban magát nem hagyá megzavarni 's a' harmoniak symphlegmájához ülven a' tárva hagyott hangeszközbe meríti mesteri ujjait. A' hang megzendül — 's a' ház ura harmadik szobájában meglepve hallván a' tüneményes hangokat oda siet, 's ime a' szeretett N. ur dől a' világcsudálta barát karjaiba. „Csak még-is jól hallottam“ monda Beethoven, 's elbeszélé barátjának a' történetet. Fidelio szerzőjének valóban finom hallása lehetett!!

Komoly rejtvény (Aenigma)

Vendég vagyok, ki szentelen nyugtalansággal
 Unszolom jámbor gazdát, hogy hamarsággal
 Üzön-kí üres házából; mert ha nem teszi,
 Czivakodom folyvást vele, míg nem celekszi.
 Ha nem üz-ki, nekem ugy, mint neki jaj lenne,
 Mivel akkor mind kettőnknek veszünk kellene.

Előbbi rejtvény: A s z ó d.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiarcz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi urak utzája 612.